

Prekogranične usluge na unutarnjem tržištu: važan doprinos gospodarskoj i socijalnoj koheziji

Studija

Sažetak

Europsko jedinstveno tržište nedvojbeno pridonosi većem blagostanju i dobrobiti u cijeloj Europi jer jamči slobodno kretanje robe, kapitala, usluga i radne snage među državama članicama. Ova je studija usredotočena na dva potonja aspekta, posebno na pružanje prekograničnih usluga. Prekogranične usluge često podrazumijevaju osobu koja osobno prelazi granicu između država članica. Takve se usluge mogu pružati uz kratak boravak ili uz upućivanje radnika na duže vrijeme. Upućivanje radnika na privremeno pružanje usluga u inozemstvu uređeno je direktivama Europske unije. Tim se pravilima nastoji pružiti jasan okvir kojim se jamči pošteno tržišno natjecanje i poštovanje prava upućenih radnika kako bi i poduzeća i radnici mogli u potpunosti iskoristiti mogućnosti unutarnjeg tržišta. Međutim, prestroga pravila mogu u stvarnosti funkcionirati kao tržišna prepreka za poduzeća s nižom produktivnošću rada.

Kako bi se pokazali mogući učinci prekomjerne regulacije na europsko tržište usluga, ovom se studijom nastoji kvantificirati vrijednost prekograničnih usluga za gospodarsku i socijalnu koheziju u Europi.

Godine 2014. oko **10,9 milijuna radnih mjesta** u Europskoj uniji temeljilo se na izvozu prekograničnih usluga u druge europske države članice. Od 2000. gotovo se udvostručio ukupan broj radnika koji ovise o prekograničnim uslugama. Dok je ukupna zaposlenost u EU-u porasla za 5,5 %, broj radnih mjesta koji ovise o prekograničnom prometu porastao je za 94 %, što **jasno podržava rast stope zaposlenosti** u EU-u.

Iako su manje europske zemlje i države članice u srednjoj i istočnoj Europi – u odnosu na svoju ukupnu radnu snagu – više povezane s tržištem prekograničnih usluga, većina radnih mjesta ovisnih o prekograničnom prometu zapravo se nalazi u državama EU-15. Otprilike 74 % prekograničnih radnih mjesta nalazi se u tim zemljama, a Ujedinjena Kraljevina, Njemačka i Francuska imaju najviše zaposlenika na prekograničnim radnim mjestima. Taj je zaključak u skladu s prijašnjim istraživanjima o prekograničnim uslugama, a temelji se na broju prenosivih dokumenata A1. Više od 38 % tako registriranih upućenih radnika odlazi iz jedne države članice s visokim plaćama u drugu. Ta dva rezultata pokazuju da je izvoz prekograničnih usluga **važan gospodarski čimbenik u svim državama članicama**. Ujedinjena Kraljevina najveći je dobitnik jedinstvenog tržišta usluga u EU-u. Brexit bi mogao ugroziti 1,7 milijuna prekograničnih radnih mjesta u Ujedinjenoj Kraljevini.

Iako se prekogranične usluge često povezuju s intenzivnim radom, studija pokazuje da je **broj radnih mjesta u sektorima uslužnih djelatnosti utemeljenih na znanju** i ovisnih o izvozu usluga **porastao u gotovo jednakoj mjeri kao i broj radno intenzivnih radnih mjesta**. Od 2000. godine broj radnih mjesta ovisnih o prekograničnom prometu u sektorima uslužnih djelatnosti utemeljenih na znanju povećao se za 77 %. Oko 4,2 % radnih mjesta u sektorima uslužnih djelatnosti utemeljenih na znanju u EU-28 ovisi o izvozu prekograničnih usluga. Osim toga, gospodarski sektor koji najviše ovisi o izvozu prekograničnih usluga jest sektor stručnih, znanstvenih i tehničkih usluga. Oko 13,6 % radnih mjesta u tom sektoru u EU-28 ovisi o prekograničnom izvozu usluga. To pokazuje da prekogranične usluge nisu ograničene na

radno intenzivna radna mjesta. One su također vrlo važne za radna mjesta utemeljena na znanju u sektorima s visokim plaćama.

Kad je riječ o gospodarskom blagostanju i rastu zaposlenosti, studija pokazuje **jasnu pozitivnu vezu između prekograničnih usluga te gospodarskog rasta i rasta zaposlenosti**. Zemlje s većim udjelom u prekograničnim uslugama zabilježile su znatno veći rast zaposlenosti i BDP-a od zemalja koje su bile manje uključene na tržište prekograničnih usluga. Osobito je rast zaposlenosti u velikoj mjeri povezan s udjelom prekograničnih radnih mjesta ovisnih o prekograničnom gospodarskom prometu. Ako država poveća svoj udio u prekograničnoj zaposlenosti u uslužnom sektoru za 1 %, očekuje se da će se njezina ukupna zaposlenost povećati za 0,013 %.

Pozitivan učinak prekograničnih usluga zabilježen je u **ukupnom gospodarstvu, ali i u sektoru usluga utemeljenih na znanju**. Zemlje s većim udjelom radnih mjesta utemeljenih na znanju i ovisnih o izvozu prekograničnih usluga zabilježile su veći rast zaposlenosti u sektoru usluga utemeljenih na znanju u usporedbi s drugim zemljama.

Statistička analiza dodatno dokazuje pozitivnu povezanost između udjela u pružanju prekograničnih usluga i gospodarskog rasta u ukupnoj ekonomiji. Smanjenje udjela prekograničnih usluga za 1 % moglo bi dovesti do smanjenja ukupnog BDP-a u EU-28 za oko 8 milijardi eura. Međutim, taj se učinak oslanja na pretpostavku da bi se radna mjesta ovisna o izvozu prekograničnih usluga mogla kompenzirati nacionalnom potražnjom za radnicima koji su trenutačno zaposleni u izvoznim uslužnim djelatnostima, a pritom se ukupna stopa zaposlenosti održava na istoj razini. Budući da ukupno 10,9 milijuna radnika ovisi o izvozu prekograničnih usluga, gospodarski učinci strožeg regulatornog okvira na izvoz prekograničnih usluga vjerojatno će biti znatno viši. Ukupna **dodana vrijednost koja ovisi o izvozu prekograničnih usluga iznosila je 2014. godine oko 625 milijardi eura u EU-28**.

S obzirom na to da se i dalje opaža pozitivan učinak udjela prekograničnih usluga uz istodobno zadržavanje razine zaposlenosti, može se pretpostaviti da radna mjesta u sektorima koji izvoze prekogranične usluge imaju po svemu sudeći veći pozitivni učinak na nacionalni BDP u odnosu na prosječni posao u ukupnom gospodarstvu.

U studiji je utvrđeno i **pozitivna povezanost udjela prekograničnih usluga s pokazateljima socijalne kohezije**. Zemlje s većim udjelom prekograničnih usluga u prosjeku imaju niži udio osoba izloženih riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Osim toga, osjećaj sreće i zadovoljstva sa životom u prosjeku je pozitivno povezan s udjelom radnih mjesta ovisnih o izvozu prekograničnih usluga. Prema tome, čini se da povećanje udjela **povećava i osjećaj sreće prosječne radno aktivne osobe**.

Učinci udjela radnih mjesta ovisnih o prekograničnim uslugama na socijalnu koheziju znatni su, ali su u apsolutnom iznosu prilično maleni. Povećanjem udjela prekograničnih usluga za 1 % povećava se „indeks zadovoljstva” (u rasponu od 1 do 4 boda) za 0,0086 bodova. Međutim, budući da dobiveni rezultati pokazuju da su prekogranične usluge važan pokretač rasta ukupnog broja zaposlenih, pri procjeni vrijednosti prekograničnih usluga za socijalnu koheziju treba uzeti u obzir pozitivne učinke stvaranja radnih mjesta i njihove sigurnosti.

Stoga se može uočiti jasna pozitivna veza između izvoza prekograničnih usluga i socijalne kohezije, gospodarskog rasta te osobito rasta zaposlenosti. Dobro funkcionirajući prekogranični lanci vrijednosti u uslužnim djelatnostima mogu se smatrati **važnim pokretačima europskog gospodarstva**.

Usklađivanje dobrih životnih uvjeta u EU-u važan je čimbenik za europsko društvo. Kako bi se podržao taj cilj, europsko jedinstveno tržište usluga mora biti osmišljeno tako da razlike među pojedinim zemljama ne budu prevelike. Prestroga regulativa u pogledu mogućnosti pružanja prekograničnih usluga mogla bi, međutim, imati kontraproduktivan učinak na usklađivanje životnih uvjeta u državama članicama ograničavanjem gospodarskog rasta i rasta zaposlenosti.

Iako se regulatornim okvirom moraju zajamčiti prava i uvjeti rada zaposlenika na radnim mjestima u sektoru prekograničnih usluga, trebalo bi izbjegavati pretjeranu regulativu kojom se ozbiljno otežava pružanje prekograničnih usluga. Podaci koji se koriste u ovoj studiji pokazuju da su različiti gospodarski sektori obilježeni različitim stupnjem ovisnosti o prekograničnim uslugama, pa pravila za izvoz usluga u EU-u mogu imati različite učinke na gospodarske djelatnosti. Učinkovita regulativa o prekograničnim uslugama trebala bi uzeti u obzir te razlike. Jedinstveno tržište može biti mnogo učinkovitije **ako se pravila primjenjuju samo na uslužne sektore u kojima je potrebna odgovarajuća regulacija.**